

Riski, ratificējot Stambulas konvenciju

Pilnībā atbalstot:

- Deklarācijas par Māra Kučinska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (turpmāk – Deklarācija) 99. punktā doto uzdevumu – “turpināsim un attīstīsim vardarbībā cietušu bērnu rehabilitāciju, sniegsim atbalstu ģimenēm, kurās konstatēta vardarbība, sniegsim atbalsta pasākumus cietušajām personām” un

- Eiropas Padomes Konvencijā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (turpmāk – Konvencija) mērķi – izskaust vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē,

vienlaikus vēršu uzmanību,

ka Konvencijas atsevišķu pantu iespējamā interpretācija, piemēram, par viendzimuma laulībām, sociālo dzimumu (dzimtes) jeb genderu skaitu un to lomām, **ir pretrunā ar Latvijas sabiedrības pamatvērtībām un dzīvesziņu**, Latvijas Republikas Satversmē noteiktajiem pamatprincipiem, kā arī ir pretrunā vai maina citos starptautiskos dokumentos nostiprinātos jēdzienus un to izpratni.

levērojot minēto, kā arī to, ka Konvencija ir parakstīta un

Latvijas normatīvie akti jau šobrīd nodrošina Latvijā pietiekamu aizsardzības mehānismu pret vardarbību,

uzskatu, ka

Konvencijas ratifikācija nav nepieciešama ne no lietderības apsvērumiem, nedz arī ņemot vērā iespējamos riskus.

I. Lietderības apsvērumi

Latvija ir apliecinājusi politisko gribu mazināt vardarbību ģimenē un vardarbību vispār (t.sk. pret sievieti) –

ne tikai parakstot Konvenciju,

bet arī veicot nepieciešamos grozījumus Latvijas normatīvajos aktos un pārņemot jau šobrīd

Konvencijas prasības krimināltiesību jomā.

Tas ir pozitīvs signāls starptautiskajai sabiedrībai, tā ir nopietna attieksme un gatavība arī turpmāk konsekventi turpināt vardarbības novēršanas un apkarošanas politiku.

Nepieciešamības gadījumā tiesisko regulējumu ir iespējams uzlabot, pārņemot no Konvencijas Latvijai "derīgo", bet nepadarot par saistošām tās Konvencijā iestrādātās prasības un ideoloģiskās nostādnes,

kam tradicionāli noskaņotā Latvijas sabiedrība neuzticas,

kas paplašina, groza vai atceļ citos starptautiskos dokumentos definētos standartus un

kas nonāk pretrunā arī ar Latvijas Republikas Satversmes ievadu, 91., 99., 100., 110. un 112. pantā noteiktajiem principiem un Latvijas sabiedrības pamatvērtībām.

II. Riski

Manipulācija ar sabiedrības apziņu – pamatvērtību maiņa

1. Latvijas sabiedrības vairākumam nepieņemama gendera identitātes ideoloģijas uzspiešana

Konvencija (14. p.) paredz, ka tās dalībvalstīm attiecīgos gadījumos ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai visu izglītības līmeņu mācību programmās (ieskaitot bērnu dārzus) iekļautu Latvijai netradicionālu mācību vielu par dzimumu sociālajām lomām neatkarīgi no bioloģiskā dzimuma.

Informācijai: Vācijas Konstitucionālā tiesa 2017. gada 10. oktobra spriedumā lēma, ka Vācijas civilstāvokļa aktos bērnu dzimšanas reģistrā jāparedz trešais dzimums – vai nu "starpdzimums"

vai "dažāds", vai arī likumā nenorādot konkrētus dzimumu veidus.

Vācijas likumdevējam līdz 2018. gada 31. decembrim ir uzdots veikt attiecīgus grozījumus likumos, kas nosaka personas statusa reģistrēšanu.

Pamatojums – trešā dzimuma neesamība likumos esot diskriminācija uz dzimuma pamata. Kā redzams, tāda ir Latvijas tuvākās nākotnes realitāte arī Stambulas konvencijas (3. p. "c" punkts) kontekstā.

Dažādā dzimuma identitātes izpratne

Konvencijā termins "sociālais dzimums (dzimte)" (angl. - gender) tiek skaidrots kā „sociāli konstruētas lomas, uzvedība, nodarbošanās un īpašības, ko konkrēta sabiedrība uzskata par atbilstošām sievietēm un vīriešiem” (turpmāk arī – genders).

Tas nozīmē, ka Konvencijas izpratnē dzimumu (dzimtes) jeb genderu identitāte ir tas, kā kurš jūtas vai sevi izjūt sociāli, piem., kā cits dzimums, ne bioloģiskais, vai dzimumu kombinācija, vai neviens bioloģiskais dzimums. Tādēļ genders ir sociāli konstruēts un var būt pilnībā atrauts no bioloģiskā dzimuma.

Šobrīd tiek piedāvāti vairāk nekā 70 genderi (t.sk. kā genderi ir arī sieviete, vīrietis [bet nesaistīti ar bioloģisko dzimumu] un virkne citu starpdzimuma genderu - pangender, agender, transgender, androgīns utt.).

Latvijā tradicionāli un juridiski dzimuma identitāte (gender identity) nozīmē bioloģisko dzimumu (sieviete vai vīrietis) un tā atbilstību cilvēka iekšējai sajūtai par savu dzimumu, proti, kad persona ir un jūtas atbilstoši savam bioloģiskajam dzimumam.

Tātad Latvijā jēdziens “dzimums” sakrīt ar jēdzienu “gender” (“sociālais dzimums (dzimte)”) un ir attiecināms tikai un vienīgi uz diviem dzimumiem – vīriešu un sieviešu un neietver sevī nevienu

citu nozīmi, kā vien iepriekš definēto.

Minētā jēdziena izpratne Latvijā atbilst arī 1998. gada 17. jūlija Romas Starptautiskās krimināltiesas statūtu 7. panta trešajā daļā definētajam tāda paša nosaukuma jēdzienam.

Tāpat jēdzienu “sieviete” Latvijā interpretē atbilstoši šī jēdziena parastajai nozīmei, tas ir, kā sievieti bioloģiskā nozīmē. Neviena vīriešu dzimuma persona bioloģiskā nozīmē neietilpst un nevar ietilpt jēdzienā “sieviete”.

Secinājums:

Tātad ir būtiskas atšķirības starp vispārpieņemto, tradicionālo dzimuma identitātes jēdzienu un netradicionālo dzimuma (dzimtes) jeb genderu identitātes ideoloģiju.

Konvencijā definētā gendera identitātes ideoloģija nav pieņemama sabiedrības vairākumam Latvijā.

Latvija juridiski atzīst tikai divus bioloģiskos dzimumus – sievieti un vīrieti. Latvija neatzīst sociāli konstruētas lomas, kad persona sevi identificē ar citu dzimumu, kas nav tās bioloģiskais dzimums.

2. Vecāku tiesību ignorēšana bērnu izglītībā

Ignorējot starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos garantētās vecāku tiesības, Konvencija (14. p. 1. d.) uzliks Latvijai par pienākumu veikt pasākumus, lai visu izglītības līmeņu mācību programmās tiktu iekļauta obligāta mācību viela, kas ir pretrunā ar bērnu vecāku reliģisko pārliecību un filozofiskajiem uzskatiem.

No Konvencijas izpildes uzraudzības ekspertu grupas (turpmāk – "GREVIO") ziņojumiem par konkrētām valstīm jau ir redzams, ka „GREVIO“ pieprasa skolu izglītības programmās vairāk iekļaut gendera jautājumus (angl. – gender mainstreaming) un seksuālo izglītību sabiedrības mazākuma izpratnē. Bērnu vecāki tiek pilnībā ignorēti, lai gan tieši bērnu vecāki ir tie, kuriem ir primāras tiesības izlemt, ko apgūs un kā mācīsies viņu bērni.

Ar Stambulas konvencijas ratifikāciju Latvija uzņemtās starptautiskas saistības visu līmeņu izglītības iestādēs mācīt seksuālo izglītību sabiedrības mazākuma izpratnē un tādas sociālā dzimuma (dzimtes) lomas (genders), kas neatbilst sabiedrības vairākuma izpratnei Latvijā.

Secinājums:

Latvija atbalsta starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos garantētās vecāku tiesības bērnu izglītībā. Izglītības saturs ir katras valsts iekšējā lieta un to nevar uzspiest ar starptautiskiem līgumiem.

3. Latvijas sabiedrības vairākumam nepieņemamas izmaiņas ģimenes institūta veidošanā - dabiskās ģimenes tradīciju apkarošana

Konvencija (12. p.) paredz pienākumu dalībvalstīm veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai veicinātu izmaiņas sociālās vides un kultūras noteiktajos sieviešu un vīriešu uzvedības tradicionālajos modeļos. Tas nozīmētu pakāpeniski izskaust gadu simtos iedibinātās ģimenes tradīcijas.

Tādējādi ratificējot Konvenciju, ir bažas, ka Latvijai būs pienākums grozīt normatīvos tiesību aktus, izmainot ģimenes institūta būtību.

Valstīm var tikt uzspiests atzīt dažādas ģimenes formas (divas mātes vai divi tēvi u.c.). Tajā pašā laikā dabiskā, tradicionālā ģimene (tētis, mamma, bērni) var tikt apkarota.

Taču Latvijā konstitucionāla vērtība ir ģimene, kas balstīta laulībā starp vīrieti un sievieti (Satversmes 110. p.).

Šāda ģimenes izpratne atbilst arī Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 16. pantam, kur ģimēni veidojošais pāris ir vīrietis un sieviete un nevis pāris jebkurā dzimumu vai genderu kombinācijā.

Vienlaikus atgādinu, ka arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 12. pantā ir skaidri un nepārprotami noteikta nacionālo valstu prioritārās tiesības ģimenes institūta regulējuma noteikšanā.

Secinājums:

Latvija aizsargā un atbalsta dabisko ģimenes institūtu kā savienību starp vīrieti un sievieti.

4. Demogrāfijas pasliktināšanās

Saistībā ar ES pievienošanos Konvencijai Eiropas Parlaments 2017. gada 12. septembrī pieņēma Rezolūciju, no kuras izriet, ka Konvencijas izpratnē par vardarbības veidu pret sievieti būs uzskatāma drošu un likumīgu (legālo) abortu ierobežošana sievietēm un meitenēm, proti, par vardarbību pret sievieti un meiteni tiks uzskatīts likumīgs un pamatots atteikums izdarīt abortu.

Konvencijas redakcija rada problēmas divos aspektos: 1) meiteņu vecāku piekrišana, visdrīzāk, netiks prasīta; 2) Latvijā var nākties palielināt abortu veikšanas gadījumus, t.i., no 12. grūtniecības nedēļas palielināt līdz, piemēram, 24. grūtniecības nedēļai (kā tas jau ir Nīderlandē un Apvienotajā Karalistē), tādējādi pēc Eiropas Parlamenta deputātu domām nodrošinot Konvencijā (piemēram, 6.p.) paredzēto "sieviešu tiesību un iespēju paplašināšanu".

Tāpat arī Latvijas sabiedrības vairākumam nepieņemama sociālā dzimuma (dzimtes) jeb gendera identitātes ieviešana, veidojot vairākus desmitus jaunas starpdzimumu formas, radīs

papildu riskus demogrāfijas stāvoklim.

Secinājums:

Ievērojot Latvijas demogrāfisko situāciju, minētais nav atbilstošs Latvijas interesēm. Turklāt šajā kontekstā aktuāls ir jautājums par tiesībām uz dzīvību, kas garantētas vairākos starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos un Latvijas Republikas Satversmes 93. pantā.

5. Latvijas tradīcijām un kultūrai neatbilstošas valodas lietošanas uzspiešana (iejaukšanās valsts valodas politikā)

Eiropas Parlamenta pieņemtajā Rezolūcijā ir norādīts (9. punkta «m» apakšpunktā), ka Konvencijas ieviešanas kontekstā dalībvalstīs būtu jāievieš gender-neitrāla valoda (angl. – gender-neutral language). Tas nozīmē to, ka latviešu valodā esošie vietniekvārdi "viņš" un "viņa" varētu nebūt vairs pietiekami, jo vajadzēs ieviest arī neitrālus vietniekvārdus, kurus tad izmantotu transpersonas (transgender).

Secinājums:

Nacionālas un neatkarīgas valsts tiesības ir pašai noteikt savu valsts valodas politiku un valodas lietojumu. Turklāt Eiropas Cilvēktiesību tiesa un Eiropas Savienības Tiesa savā judikatūrā ir skaidri pateikušas, ka valsts valoda ir viena no konstitucionālajām pamatvērtībām, tāpat kā nacionālā teritorija un nacionālais karogs. ES tiesības neskar nacionālu valstu valsts valodas politikas jautājumus.

Citi riski Konvencijas piemērošanā

1. Konvencijas uzraudzība

Svarīgi atzīmēt, ka, lai gan Eiropas Savienība pievienojusies Konvencijai tikai tajās jomās, kas ietilpst ES kompetencē (patvēruma meklētāji un sadarbība krimināltiesību jomā), un pārējās jomas paliek katras ES dalībvalsts ziņā (piemēram, izglītība, veselība, valoda), taču Konvencijā tiek regulēti, kā jau minēts iepriekš, dalībvalstu suverēnie jautājumi.

Turklāt tās uzraudzībā tiek iesaistītas neparasti daudzas institūcijas:

- 1) dalībvalstu parlamenti;
- 2) EP Parlamentārā asambleja (pirmais šāda veida noteikums, kas jebkad iekļauts kādā no EP konvencijām);
- 3) EP Ministru komiteja;
- 4) Konvencijas dalībvalstu komiteja;
- 5) „GREVIO“.

Uzraudzības mehānisms ir izpēte (monitorings) un rekomendāciju sniegšana dalībvalstij – rekomendācijas var būt vispārīgas vai ārkārtas.

Secinājums:

Ratificējot Konvenciju, Latvijai būs pienākums ņemt vērā „GREVIO” vispārējos ieteikumus, kas attieksies uz visām Konvencijas dalībvalstīm un uz visiem šīs Konvencijas pantiem un tematiem (Konvencijas 66., 69. p.), kā arī Latvijai domātos ieteikumus (Konvencijas 68. p.12. d.), arī tādus, kas skar Latvijas suverenitātes jautājumus.

2. Negodīga finanšu līdzekļu sadale

Tāpat Konvencijā tiek prasīts, lai valstis piešķir vairāk finanšu līdzekļus tikai tām NVO, kas nodarbojas ar sieviešu kustību un sieviešu tiesībām, bet ne tām NVO, kas aizsargā ģimenes un bērnus.

No Konvencijas nosaukuma izriet, ka runa ir par vardarbību „ģimenē”, un tādēļ ir absurdi, ka NVO, kas nodarbojas ar ģimenes jautājumiem, tiek izslēgtas no Konvencijas kā nesvarīgas.

Secinājums:

Minētā prasība ir pretrunā ar valdības Deklarācijā doto uzdevumu (99.) sniegt atbalstu ģimenēm, kurās konstatēta vardarbība, tostarp vienreizējos pabalstus ārkārtas situācijās, kā arī atbalsta pasākumus cietušajām personām.

III. Konvencijas statuss dalībvalstīs

No 47 Eiropas Padomes dalībvalstīm Konvenciju ir parakstījušas 45 dalībvalstis – visas 28 ES dalībvalstis un Eiropas Savienība (13.06.2017.), gandrīz visas EP dalībvalstis (izņemot Krievijas Federāciju un Azerbaidžānu).

Raugoties ES kontekstā, no 28 ES dalībvalstīm šobrīd Konvenciju ir ratificējušas 17, savukārt 11 ES dalībvalstis Konvenciju ir tikai parakstījušas, bet nav ratificējušas (Bulgārija, Horvātija, Čehija, Grieķija, Ungārija, Īrija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Slovākija, Apvienotā Karaliste). Pēc mūsu rīcībā esošās informācijas, Slovākijā ratifikācijas process ir apturēts tautas protestu rezultātā.

Kopumā no 45 Konvenciju parakstījušām EP dalībvalstīm to šobrīd nav ratificējušas 17, tostarp

arī Islande, Lihtenšteina, Moldova, Maķedonija un Ukraina.

ES parakstīja Stambulas konvenciju 2017. gada 13. jūnijā, taču nav vēl to ratificējusi. Tas, ka ES ir parakstījusi Konvenciju, no juridiskā viedokļa nenozīmē to, ka Latvijai vai kādai citai ES dalībvalstij ir pienākums parakstīt un/vai ratificēt Stambulas konvenciju.

Daudzas Konvencijas dalībvalstis izteikušas dažādas atrunas un pievienojušas deklarācijas, kā arī izteikušas iebildumus pret Polijas iesniegto deklarāciju. Piemēram, 18 EP dalībvalstis Konvencijas parakstīšanas brīdī paziņojušas par atrunu izdarīšanu (t.sk. arī Latvija – parakstot Konvenciju 2016. gada 18. maijā).

Trīs valstis – Polija, Lietuva un Latvija – ir iesniegušas vispārējas deklarācijas par Konvencijas normu interpretāciju saskaņā ar savu valstu konstitūcijām. No šīm trim valstīm tikai Polija ir ratificējusi Konvenciju, tādēļ pret tās iesniegto „konstitucionālo deklarāciju” jau sešas valstis (Austrija, Somija, Nīderlande, Norvēģija, Zviedrija un 2017. gada 11. decembrī arī Šveice) ir izteikušas iebildumus, norādot, ka šī deklarācija patiesībā esot neatļauta atruna.

Līdz ar to mēs varam prognozēt ka, ratificējot Konvenciju ar Latvijas jau iesniegto deklarāciju, Latvija saņems analogiskus iebildumus kā Polija, proti, deklarācija tiks uzskatīta par neatļautu atrunu, un tā nedos pilnīgi nekādas juridiskās garantijas.

Secinājums:

Lai novērstu iepriekš minētos riskus, ja Latvija tomēr izšķiras par konvencijas ratifikāciju, ratifikācijas dokumentiem ir jāpievieno Latvijas interpretatīvās deklarācijas.

Nav pieļaujami un ir pretrunā sabiedrības interesēm bez šāda “aizsargmehānisma” – interpretatīvajām deklarācijām – uzņemt tik kritiski vērtētas starptautiskas saistības, kas, ievērojamas sabiedrības daļas ieskatā, var apdraudēt Latvijā esošās tradicionālās ģimenes vērtības, t.sk. vecāku tiesības.

Noslēguma secinājums:

Atkārtoti uzsveru, ka, respektējot tradicionālās vērtības aizstāvošās Latvijas pilsoniskās sabiedrības lielākās daļas, vadošo reliģisko konfesiju, nevalstisko organizāciju un tiesību ekspertu paustās bažas par Konvencijas piemērošanu un interpretāciju Latvijā,

neatbalstu Konvencijas ratifikāciju,

jo atsevišķi tās panti un to interpretācija nonāk pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes ievadā, 91., 99., 100., 110. un 112. pantā noteiktajiem principiem, Latvijas pašreizējām starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā un Latvijas sabiedrības pamatvērtībām.